

Ekonomik Yapı ve Koordinasyon

Anarşist Ekonomi Tartışmaları (18)

Augustin Souchy

22.12.2015

Meydan Gazetesi'nde yayımladığımız Anarşist Ekonomi Tartışmaları yazı dizisine, anarşizmin tarihindeki en geniş kapsamlı ekonomik deneyim olan İspanya Devrimi'ndeki kolektiflere dair yazılarla devam ediyoruz. Bu sayıda yer verdiğimiz yazıyı, İspanya'daki anarşist kolektifler ile ilgili yazılmış en önemli kaynaklardan biri olan ve bir çok yerde referans olarak gösterilen "Anarşist Kolektifler, İspanya Devriminde İşçilerin Özyönetimi, 1936-1939" adlı derlemeden aldık. Editörlüğünü Sam Dolgoff'un yaptığı bu derlemeden seçtiğimiz yazı, devrime doğrudan tanıklık eden Alman anarşist Augustin Souchy'nin "İspanya'nın Üzerindeki Gece" kitabından alınmıştır.

Dünyada ekonomik olarak iki büyük endüstri sistemi, şirket kapitalizmi ve devlet kapitalizmi egemendir. Bunlardan ilkinin, üretimin devletin mülkü olmasının ya da devlet kontrolünde olmasının, şirket kapitalizmine tercih edilebilir olduğu düşüncesi yaygın bir yanılgıdır... Fakat bu, tabii ki, kapitalizmin iyi bir ekonomik sistem olduğu anlamına gelmez. Kapitalizm toplumsal bir faciadır ve onun kendine özgü hastalıkları olan ekonomik emperyalizm ve emperyalist savaşları saymıyorum bile. İkinci sistemde, devlet kapitalizmi altında ise, temel kötülüklerden biri olan sömürü, otomatik olarak yok edilen bir şey değildir.

Alternatif ekonomik sistem kolektivizmdir –ya da devlet olmadan, halkın kendinin kurduğu bir toplumsal ekonomi. Bu ideal, İspanya'da hayret verici bir seviyede gerçekleştiriliyordu. İspanya Devrimi sırasında işçiler ve köylüler, özgürlükçü sendikalizm diye adlandırılabilir olan, sömürü ve adaletsizlik olmayan bir sistemi birkaç yıl içinde kurdular.

Bu tip özgürlükçü kolektivist bir ekonomide, ücretli köleliğin yerini adaletli iş paylaşımı alır. Burada da, şirket kapitalizmi ya da devlet kapitalizminin yerini işçilerin fabrika meclisleri, sendikalar ve endüstri sendikalarının federasyonunu oluşturan sendika birlikleri aldı.

Temel olarak, her seviyede işçilerin kontrol ettiği bu sistemde, her bir birim kendi bölgesi dahilinde özerk hareket eder. Santillan'ın¹ daha açık ve kesin ifadesiyle:

"Yeni ekonominin yapısı basitti: Her bir fabrika, kendi teknik ve idareci işçilerinden oluşan yeni bir yönetim örgütledi. Her bir şehirde, aynı endüstri dalında işleyen fabrikalar bir araya gelerek, kendi endüstrilerinin Yerel Federasyonu olarak örgütleniyordu. Yerel Federasyonların tümü bir araya gelerek, Yerel Ekonomik Konsey olarak örgütleniyordu. Burada bütün üretim ve hizmet merkezlerinin temsil ediliyordu: Koordinasyon, takas, temizlik ve sağlık, kültür, ulaşım, vs. Hem endüstrilerin Yerel Federasyonları, hem Yerel Ekonomik Konseyler, paralel olarak, bölgesel ve ulusal düzeylerde, Ulusal Endüstri Federasyonları ve Ulusal Ekonomik Federasyonları olarak örgütleniyordu."

İspanya'daki sendikalistler böyle bir sistemin pratik olduğunu gösterdiler. Özgürlükçü kolektivizm özgürlüğü korur ve genişletir, inisiyatifli canlandırır ve teşvik eder, gelişmenin önünü açar. Sendikalist kolektif bir ekonomi, devletin planladığı ya da egemen olduğu bir ekonomi değildir. Planlama tüketici ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. Tüketici için tüketiciler kooperatifi ne ise, üreticiler için de sendikalist kolektif odur.

Augustin Souchy

Almanya'da doğan anarşist Augustin Souchy Bauer, ilk örgütlendiği Viyana'dan 1. Dünya Savaşı patlak verdiğinde "Dikkat! Anarşist!" başlıklı bir tutuklama ile sınır dışı edilmiş ve yaşamı boyunca çeşitli ülkelerde, anarşist sendika ve gazetelerde mücadelesini sürdürmüştür. Rudolf Rocker'la birlikte Uluslararası İşçiler Birliği'ni (IWA) örgütlemiştir. İspanya Devrimi sürecinde hem mücadeleye katılmış, hem de belgelenmesinde önemli rol almıştır. CNT'nin yurtdışı sözcülüğünü yapan Bauer, devrimin ardından iki yıl tutsaklıktan sonra Meksika'ya kaçmış ve İspanya deneyimi üzerine en önemli kitaplardan birini (Aragon Köylüleriyle

¹ Por Que Perdimos la Guerra, Buenos Aires, 1940, sayfa. 82, Editör

Birlikte) yazmıştır. Daha sonra İsrail’de Kibutz’lar ve Küba anarşist hareketiyle ilişkilendirilmiş, 1950’de Güney Amerika’da sendikacılığı geliştirmek üzere gönüllü seminer turuna çıkmıştır.

İspanya Devrimi süresince örgütlenen kolektifler, işçilerin özel mülkiyeti olmayan ekonomik birlikleridir. Kolektif tesislerin, orada çalışanlar tarafından yönetilmesi, bu kuruluşların onların özel mülkü olması anlamına gelmiyordu. Kolektifleştirilmiş fabrikanın ya da atölyenin tamamını ya da bir bölümünü satma ya da kiraya verme haklarının hiçbiri kolektife ait değildi. Sorumlu ve hak sahibi olan CNT, yani İşçi Birlikleri Ulusal Konfederasyonu’ydu. Ancak CNT’nin bile her istediğini yapma hakkı yoktu. Her şeye, işçilerin kendileri tarafından, konferanslar ve kongreler yoluyla karar verilip onaylanması gerekiyordu.

Yeni düzen esnekti. Fabrika ya da tesisi işçiler işletiyordu ama Fourier’in “Falansterleri”lerini ya da Louis Blanc’ın “ulusal işyerleri”ni andırmıyordu. Bu kolektifler, işleri, dayanışma ve karşılıklı yardımlaşma temelinde örgütlemeyi deniyordu: Ekonomiyi, Proudhon’un Karşılıklı Kredi Bankaları’nda önerdiğine benzer bir faiz olmadan, karşılıklı kredilerin düzenlenmesi ile örgütliyordu. Sendikalist kolektif ekonomi, “özgür işletme” sistemini de andırmıyordu. İşçilerin kontrolüne, karşılıklı yardımlaşmaya ve özyönetime dayalı bir ekonomiyle kapitalist ekonomi ve onun sınırsız sömürüsü ve kıran kırana rekabeti arasında hiçbir bağlantı yoktur.

Sendikalist ekonomik yapı birkaç yıl içinde sağlam bir şekilde kuruldu. Tesisler, işçilerin kendileri tarafından, kendi seçtikleri yöneticiler aracılığıyla yönetiliyordu. Tek bir tesisin kapasitesini aşan sorunları, yerel Ekonomik Konsey ele alıyordu. 28 Ağustos 1937’de, kolektifleştirmenin başlamasından bir yıl sonra, Katalonya’nın kolektifleri Barselona’da bir ekonomik kongre düzenlediler. Kısa süre sonra, Valensiya’da bütün kentsel ve kırsal kolektifleri ve bütün toplumsallaşmış endüstrileri kapsayan, ulusal ekonomik kongresi düzenlendi. Barselona Kongresi’nin sorunları nasıl ele aldığına bakıldığında, yeni ekonomik yapının özellikleri görülebilir.

Çeşitli örnekler:

- Kolektifleştirilen ayakkabı fabrikasının 2,000,000 peseta krediye ihtiyacı vardı. İşçilere her zaman tam ücret ödüyorlardı ama deri sıkıntısı yüzünden çalışma zamanını azaltmak zorunda kalmışlardı. Buna rağmen 500 işçinin tam ücretleri kayıp zaman için bir kesinti yapılmadan ödeniyordu. Ekonomik Konsey ayakkabı endüstrisinin durumunu inceledi. Ayakkabı fazlasının olmadığını raporladı. Kredinin verilmesi, deri alımını ve eskimiş birkaç fabrikanın modernleştirilmesini sağlayacaktı ve böylece maliyetleri ve fiyatları düşürürken tüketimi artıracaktı. Yeniden örgütlenen ve iyileştirilen bu endüstri, daha sonra yardıma ihtiyacı olan diğer endüstrilere yardım edecekti. Bu olumlu rapora dayanarak, kredi onaylandı.
- Katalonya’da hiç alüminyum fabrikası yoktur. Huesca’da bulunan alüminyum fabrikası faşistlerin elindedir. Süren savaş için alüminyum, zorunlu bir ihtiyaçtır. Ekonomik Konsey, kimyacıların, mühendislerin ve teknisyenlerin birlikte çalışmasıyla yeni bir alüminyum fabrikası kurmak için bir plan hazırladı. Su, enerji, elektrik, kömür ve boksit vardı. Ekonomik Konsey, kuruluş için gereken para için de bir plan hazırladı. Para, kolektifleştirilmiş fabrikalardan, toplumsallaşmış endüstrilerden ve sendikadan toplanacaktı. Tahvil ve bono satışı tavsiye edilmedi çünkü bu, kapitalizmin yeniden yapılanmasına yol açardı. Kapıdan kovulan kapitalizm, pencereden geri gelirdi...
- Barselona Ekonomik Konseyi şehirlerdeki işsizliği azaltmak için, tarım işçileri sendikasının iş birliğiyle, yeni alanları tarıma açacak bir plan oluşturdu (sulama, gübreleme, yeni tesisler, vs.). Şehirlerdeki işsizlik önemli ölçüde azaltılırken şehirdeki emek tarımı modernize etmek için kullanıldı. Rusya’daki devlet kapitalizmi benzer sorunları zorunlu emekle, en az 2 milyon işçiyi toplama kamplarına sürerek çözmüştü. Özgürlükçüler böyle yöntemlere nefretle bakarlar. İspanya’daki özgürlükçü kolektifler, zorunlu emeğin yarardan çok zarar verdiğini ve tümüyle gereksiz olduğunu kanıtladı. İşsiz işçilerin köyde çalışmaya zorlanması gerekiyordu. Tam tersine, aynı kooperatif

işletmede çalışan, eşit şartlarda, kardeş bir işçi olarak karşılanıyor, işçi yoldaşlarının hem yüklerini, hem ödülleri paylaşıyordu.

- Böylesine dev, karmaşık ve maliyetli işletmelerin parasal kaynağı nasıl sağlanıyor ve koordine ediliyordu? İşçiler birbirlerine yardım ediyorlardı. İzole işletmeler parasal anlamda cücedir. Fakat bütün kolektifleştirilmiş fabrikalar ve işletmeler beraber çalışıp kaynaklarını ortak havuzda topladıklarında, birer dev oldular. Tüm kolektifleştirilmiş tesislerin, toplumsallaştırılmış endüstrilerin ve sendikaların parasal kaynakları Barselona'daki Sendika Merkez Bankası'na yatıyordu. Banka, kaynakları daha kazançlı kolektiflerden alıp, kredi ihtiyacı olan, daha az kazançlı kolektiflere aktarıyordu. Para transferleri mümkün olan en aza indiriliyordu. Krediler nakit verilmiyordu. Banka, kolektiflerin hesaplarını kendi aralarında dengeliyordu ve gerektiğinde, nakit değil ürün ve hizmet takası olarak kredi çıkarıyordu.

Sam Dolgoff

Sam Dolgoff, gençliğinden başlayarak anarşist harekete önemli katkılarda bulunmuştur. 11 yaşında başladığı ev boyama işçiliğini yaşamı boyunca sürdüren Dolgoff, 1922'de katıldığı IWW'de aktif mücadelenin yanı sıra, kurucularından olduğu "Anarko-Sendikalist Bakış" dergisinde ve "Bakunin-Anarşizm Üzerine", "Küba Devrimi: Eleştirel Bir Perspektif", "Marksizmin Eleştirisi", "Modern Teknoloji ve Anarşizm" gibi birçok önemli kitabın yazarı ya da editörüdür.

Sendika Bankası aynı zamanda döviz kurunu belirliyor, ham madde ve diğer ürünlerin ithalatını düzenliyordu. Tıpkı kolektifler arası işlemlerde olduğu gibi, ödemeler (mümkün olduğunda) nakit olarak değil, emtia olarak yapılıyordu. Sendika kongresinde, Sendika Bankası'nın bütün önemli işlemleri gözden geçiriliyordu ve politikaları belirleniyordu. Son olarak, Sendika Bankası tefecilik yaparak para kazanmak için işletilen bir kapitalist banka değildi. Bir koordinasyon birimi olarak hizmet veriyordu ve masraflarını karşılayabilmek için sadece %1 faiz alıyordu.

Anarşist Kütüphane

Augustin Souchy
Ekonomik Yapı ve Koordinasyon
Anarşist Ekonomi Tartışmaları (18)
22.12.2015

Çeviri: Özgür Oktay - Bu Yazı Meydan Gazetesi'nin 30. sayısında yayımlanmıştır.

tr.anarchistlibraries.net